

ውጥን ዲፕሎማሲ ምትላል

ውሽጣዊ ሰነዳት ወያነ እንታይ ይብሉ?

ኣብ ልዕሊ ኤርትራ “እገዳ” ንምውሳኔ ብወያነን ኣሳሰይቱን ዝተፈጸመ ዓሎቕ፡ ካብ ግዜ ናብ ግዜ ዕርቃኑ እናወጸን እናተበለለን ክመጽእ ጸኒሑ ኣሎ። ከም ውጽኢቱ ድማ፡ ኣብ ርእይቶ ዝተፈላለዩ ወገናት፡ “እገዳ” ናይ ምልዓል ቃና እናለዓለ ይኸይድ ኣሎ። እዚ ምዕባለታት’ዚ፡ ኣብ ልዕሊ’ቶም ብዲፕሎማሲ ሓሶትን ምትላልን፡ ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራት፡ ዘይፍትሓዊን ዘይቅኑዕን ውሳኔ ኬሕልፍ ዝደረኹ ወያነን ኣሳሰይቱን ክፈጥሮ ዝኸእል ሻቕሎት ርዱእ እዩ። ኣብ ክፍላ ለካቲት፡ ካብ ቤት ጽሕፈት ሚኒስትር ዲኤታ ኣህጉራዊ ጉዳያት ወያነ፡ ናብ ኩሎም ኣብ ወጻኢ ዝርከቡ ሚሺናት ዝተላእከ ዘዋሪ መልእኽቲን ናይ ሰራሕ መምርሒን፡ ነዚ ተርባጽ’ዚ፡ ከምኡ’ውን ወያነ ኣብ ፖለቲካዊ፡ ዲፕሎማሲያዊን ዜናዊን ዘመተ ዝኸተሎ ናይ ምትላል ጸወታ ኣጉሊሑ ዜርኢ እዩ።

ሚኒስትሪ ዜና፡ ተዓዘብቲ ምሉእ ስእሊ ምእንቲ ክወስዱ፡ ቀጥታዊ ትርጉም ናይቲ ብቋንቋ ኣምሓርኛ ዝተጻሕፈ ውሽጣዊ ሰነዳት ወያነ እንሆ ከምዘለዎ የቕርቡ፡-

ዝተኸበሩ
ወ-ሽግግ ወ-ሽግግ ወ-ሽግግ

ሰነድ 1.

ለካቲት 13 - 2006

መዘኻኸሪ

ናብ:- ኤምባሲ ኢ.ፌ.ድ.ሪ/ቀዋሚ ልኡኽ/ ኣብያተ ጽሕፈት ቆንሰላ፡ ኩሎም ጀነራል ዳይሬክተራት፡ ኣብያተ ጽሕፈት፡ ማእከል፡

ካብ:- ቤትጽሕፈት ክቡር ሚኒስትር ዲኤታ
(ኣህጉራዊ መዳይ)

ርእሰነገር:- ኤርትራ ካብ ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራት ዝተመሓላለፈላ ውሳኔታት እገዳ ንክልዓለላ እተካይዶ ዘላ ጸዕሪ ንምብርዓንን እገዳታት ብዝግባእ ኩነታት ተፈጻምቲ ንክኾኑ ኪግበር ዘለዎ ምንቅስቓስ ብዝምልከት ካብ ላዕለዊ መሪሕነት ዝተውሃበ መምርሒ

ኣብዚ እዋንዚ መንግስቲ ኤርትራ ብባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራት ዝተበየነሉ ውሳኔታት እገዳ ከምዝልዓሉ ንምግባር ዝተፈላለዩ ዲፕሎማሲያዊ ንጥፊታት ኣብ ምክያድ ይርከብ። ኤርትራ ውሳኔታት እገዳ ኣብ ልዕሊ ካብ ዝሓልፍ ጀሚራ፡ ኣብ ክልልና ኣብ ዘለዎ ሃገራት ንዝንቀሳቐሱ ጸረ-ሰላም ግብረ-ሽበራውያንን ዘይሕጋውያን ውድባትን ብዝተፈላለዩ ኣገባብ ደገፍ ብምሃብ፡ ነቲ ተነቢሩላ ዘሎ እገዳ ትጥሕሰ ኣብ ርእሲ ምህላዎ፡ ካብዚ ተግባራታዚ ከይተቐጠበት፡ ኣብ ዝሓለፈ ቀረባ ጊዜ፡ እቲ ኣብ ልዕሊ ዝተመሓላለፈ እገዳ ንክልዓለላ ናብ ዝተፈላለያ ሃገራት ብምንቅስቓስ፡ እቲ እገዳ ቅኑዕ ከምዘይኮነ ከተእምን ትፍትን ከምዘላ ሓበሬታታት ይእምቱ። እዚ ምንቅስቓሳትዚ ብቐጻሊ እናሓየለ ከምዘኸይድ ይግመት።

በዚ ምክንያት፡ ኣብ ቀንዲ ቤትጽሕፈት ዘለዉ ክፍልታት ስራሕን ኣብ ወጻኢ ዝርከቡ ኤምባሲታትናን ብውጥን ዝተደገፈ ዲፕሎማሲያዊ ስርሓት ብምክያድ፡ ንዕላማታት ኤርትራ ከበርዕኑ ስለዝግባእ፡ ነዚ ክሕግዝ ዝኸእል ዝተፈላለዩ ምድላዎት ክካየዱ ጸኒሖም ኣለው። ኩሎም ዳይሬክተር ጀነራላትን ኣምባሳደራትን ዕላማ ዲፕሎማሲያዊ ዘመተታትና ንምዕዋት፡ ነቲ ኣቐዲሙ ዝተዳለወ ውጥን መሰረት ብምግባር፡ ዳይሬክተር ጀነራላት ንዝምልከቶም ኣብ ውሽጢ ሃገር ዘለዉ ኤምባሲታት ወጻኢን ኣህጉራዊ ውድባትን፡ ኣብ ወጻኢ ዝርከቡ ኤምባሲታትና ድማ ኣብ ዝርከብሉ ሃገር፡ ብፍሉይ ንቤትጽሕፈት ዝምድናታት ወጻኢን ካልኣት እቲ ጉዳይ ዝምልከቶም ኣካላትን ብምልላይ፡ እቶም ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተወሰዱ ውሳኔታት እገዳ ንክይልዓሉን ብዝግባእ ተፈጻምቲ ዝኾንሉ ኩነታት ንምፍጣርን ናይ ምእማን ስራሕ ክካይዱ ትጽቢት ይግበር።

ንግብራውነት ናይዚ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ዲፕሎማሲያዊ ንጥፊታት ዝሕግዙ ሰነዳት:-

- 1. Concept Note

2. Aide Memorie
3. Action Plan
4. Talking Points
5. ናይ Un monitoring Group July 2013 ጸብጻብ Excerpt ምስቶም ማዕቀባት ዝተሓሳሰሩ ውሳኔታት ሕቡራት ሃገራት፡ ኢጋድን ሕብረት ኣፍሪቃን፤

ብኢመይል ዝተላእከልኩም ክኸውን እንከሎ፡ ዳይሬክተር ጀነራላትን ኤምባሲታትን ምስዚ ጽሑፍ'ዚ ከም ጥብቆ ቀሪቡ ዘሎ ውጥን መበገሲ ብምግባር፡ ናይ ነፍሲ-ወከፎም ዝርዝር ውጥንን መደብን ብምውጻእ፡ ብመሰረት'ቲ ውጥን ናይ ዝተሰላሰሉ ተግባራት ቅዳሕ፡ ኣብ ነፍሲ-ወከፍ ክልተ ቕነ (ኣብ መፋርቕን መወዳእታን ወርሒ) ናብ ቤት ጽሕፈት ክቡር ሚኒስትር ዲኤታ ፖለቲካዊ ጉዳያትን ናብ ዝምልከቶም ዳይሬክተር ጀነራላትን፡ ኤምባሲታት ድማ ናብ ዝምልከቶም ዳይሬክተር ጀነራላት፡ ናብ ቤትጽሕፈት ክቡር ሚኒስትር ዲኤታን ዳይሬክተር ጀነራል ኣህጉራዊ ውድባትን ክልእኩ፡ ብክቡር ሚኒስትር ዲኤታ መምርሒ ተዋሂቡ ከምዘሎ ነፍልጥ።

ጥብቆታት፡- ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሱ

ቅዳሕ፡- ንቤትጽሕፈት ክቡር ሚኒስትር ንክቡራን ሚኒስትራት ዲኤታታት

ሰነድ 2

ንኣተገባብራን ቀጻልነትን ናይቶም ባይቶ ጸጥታ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዘሕለፎም ብይናት እገዳ ብዝምልከት፣ ምስ ኣባላት ባይቶ ጸጥታ ንምዝርራብ ክሕግዝ ዝተዳለወ መበገሲ ጽሑፍ (Concept Note)

መጻሕፍቲ

ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት ሃገራት ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዘሕለፎም ናይ እገዳ ብይናት (ውሳኔታት) ብዝግባእ ኣብ ግብሪ ክውዕሉን፣ ንመጻኢ ዝያዳ ጸረ-ምዕባይ ክቐጥሱን ምእንቲ፣ ንቀወምትን ተተካእትን ኣባላት ናይቲ ባይቶ ብኣድሽ ኣቀራርባ (New Approach) ብምቕራብ ዲፕሎማሲያዊ ምንቅስቃስ ምክያድ ኣድላዩ ኮይኑ ተረኺቡ ኣሎ። ባይቶ ጸጥታ ዘሕለፎም ውሳኔታት ብትኽክል ንምትግባርም ኣባል ሃገራት ወሳኒ ተራ ክምዘለወን ይፍለጥ። ኣባላት ባይቶ ጸጥታ እውን ነቶም ውሳኔታት ካብ ምትግባር ሓሊፎም፣ ተጠናኺሮም ከምዝቐጥሱ ኣብ ምግባር፣ መተካእታ ዘይብሉ ኣስተዋጽኦ ዘለዎም።

ቅድሚ ሕጂ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተነበሩ እገዳታት ኣብ ግብሪ ክውዕሉ ዝኸኣሉ ብኣውራኡ ኤርትራ ብእትኸተሎ ዝነበረት ዕላዊ ጽልኢ ናይ ምጽሕታር ኣካይዳ - ኣብ ኢጋድ ብዝተፈጥረ ውሽጣዊ ሓድነት ምንባሩ ኣይርሳዕን። ኣብ መስርሕ ምድላውን ምጽዳቕን ብይን (Resolution) ቁጽሪ 1907፣ ኡጋንዳ፣ ጂቡቲን ሶማሊን ዝተጻወትኦ ተራ፣ ኣብ ብይን (Resolution) ቁጽሪ 2023 እውን ኣብ ርእሲ'ቲ ናይ ኢትዮጵያ ናይ ጂቡቲን ኬንያን ተሳትፎ ጉሉሕ እዩ ነይሩ።

ኣብ ርእሲ ናይ ኢጋድ ሓድነት፣ ተቐጻጻሪ ጉጅለ (ምኒተሪንግ ግሩፕ) ቡባላዊ ዘቕርቦም ዝነበሩ'ሞ፣ ብብዙሓት ተቐባልነት ዝረኸቡ፣ ኣብ ጭቡጥ መርትዖ ዝተመርኮሱ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ተወሳኺ እገዳ ክትግበር ዝጠልቡ ጸብጻባት ዝተጻወትዎ ተራውን ቁልፊ ምንባሩ ኣይዝንጋዕን። ውሳኔ ቁጽሪ 2023 (2011) ድሕሪ ምሕላፍ'ውን፣ ተቐጻጻሪ ጉጅለ ናይ ምቁጽጻር ስርሑ ዝቐጸለ ክኸውን ከሎ፣ ኣብ ሓምለ 2012ን ሓምለ 2013ን ዝርዝራዊ ጸብጻብ ምቕራብ ይዝከር።

ኣብ ሓምለ 2013 ዓ.ም. ዝወጸ ጸብጻብ፣ መንግስቲ ኤርትራ ንኣልቫባብ ዝህቦ ዝነበረ ቅሉዕ ደገፍ እኳ እንተነከዮ፣ ብተዘዋዋሪ መንገዲ ከምዝቐጸሎ፣ ኣብቲ ከባቢ ንዝርከቡ ኣዕነውቲ ሓይልታት ዝህቦ ኩሉ መዳያዊ ሓገዝ ከምዘደብርደደ ዘንጽር'ዩ ዝነበረ። እቲ ጸብጻብ ኣብ ርእሲ'ዚ፣ መንግስቲ ኤርትራ ዝጥቀመሉ ሜላ ኮንትራባንድ ኣቃሊዑ እዩ። እዚ ከኣ መንግስቲ ኤርትራ ናይ ታክቲክ ለውጢ እምበር ናይ ስትራቴጂ ለውጢ ከምዘይገበረ ዘርኢ ምዃኑ ኣብቲ ጸብጻብ በሪሁ። ይኹንምበር፣ ካብ ፈደራሽን ሩስያ (እንተላይ ካብ ፓኪስታን) “እቲ ጸብጻብ ሚዛናዊ ኣይኮነን” ዝብል ነቐፌታ ከምዝቐረበሉ፣ ካልኣት ኣብቲ ሪፖርት ኣስማትና ብዘይ ኣገባብ ተጠቒሱ ኣሎ ዝበላ ሃገራት ኢጣልያ፣ ኖርወይ፣ ኬንያን ሶማሊን እውን ቅሬታኣን ምግላጻን ይዝከር።

ሰለዝኾነ፣ ብወገን ኤርትራ ዝኾነ ናይ ፖሊሲን ባህርይን ለውጢ ኣብ ዘይመጸሉ ኩነታት፣ እገዳ ንምዝላቕ ዝግበር ዘሎ ምንቅስቓሳት ንምዕጋትን፣ ነቲ እገዳ ተፈጻሚ ንምግባርን ውሁድ ምንቅስቓስ ምክያድ ልዑል ትኸረት ዘድልዮ ዕማም እዩ።

1. ብወገን ኤርትራ ዝካየድ ዘሎ ምንቅስቓስ

ኣብዚ ግዜ ዝህሉ ብገለ ወገናት፣ መንግስቲ ኤርትራ ደኺሙ እዩ - ናይ ምልምላም ኩነታት እውን የርኢ ኣሎ፣ ብኻልእ ወገን ድማ ንኤርትራ ካብ ማሕበረ-ሰብ ዓለም ምግላል ንህዝቢ ይጎድእ ሰለዘሎ - ባይቶ ጸጥታ ኣተሓሕዛኡ ልዕልስ እንተዝብል ዝብል ሓሳብ ይመጽእ ኣሎ። ብዛዕባዚ፣ ናይ ኣመሪካ ናይ ጉዳያት ኣፍሪቃ ተሓጋዝ ሚኒስተር ብዝነበረ ሚስተር ሄርማን ኮህን ዝተጻሕፈ ጽሑፍ ምጥቃስ ይከኣል። ኣብ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ንጉዳያት ኣፍሪቃ ካብ ዝከታተሉ ኣካላት እውን፣ ኤርትራ ብቑጠባውን ፖለቲካውን ምኽንያታት መርገጺእ እናልዘበት ሰለዝኾነት፣ ምስኡ ዝዳረግ ምላሽ የድሊ ኣሎ ዝብሉ ርእይቶታት ከስምዑ ጀሚሮም ኣለዉ። ኣብ ከባቢ ኮንግረስን ባይቶ ዝምድናታት ወጻኝን ኣመሪካ ኣብ ዝኣመሰሉ ትካላትውን ነዚ ዝመስል ርእይቶ ይቀላቐል ኣሎ። ክሳብ ሕጂ ንትግባረ ናይቲ እገዳ ካብ ሃገራት ኣፍሪቃ (ኣቕድም ኣቢላን - ኡጋንዳ ብይን 1907፣ ጋቦን ድማ ብይን 2023 ኣብ ምጽዳቕ፣ ኣብዚ ቀረባ እዋን ከኣ ሞሮኮ ንኣተገባብራኡ ብዝምልከት እዋናዊ ሓበሬታ ኣብ ምሃብ) ምሉእ ደገፍ ዝሃባና ሃገራት ምዃንን ኣይርሳዕን። ካልእ ኣተኩሮ ዘድልዮ ጉዳይ፣ ኤርትራ ብእተርእዮ መታለሊ ዲፕሎማሲያዊ መጥቃዕቲ (Deceptive Charm Offensive) እቲ ኣብ ውሽጢ ኢጋድ ንኤርትራ ብዝምልከት ዝነበረ ሓድነት፣ ናብ ኬንያን ሱዳንን ብዝተኻየዱ ምብጻጻታት፣ (ኣብ ናይሮቢ ምስ ፕረዚደንት ሳልቫኬርን ናይ ታንዛንያን ዲሞክራሲያዊት ሪፓብሊክ ኮንጎን ፕረዚደንታትን ብዝተገብረ ምዝርራብ) ከይጉዳእ ስግኣት ኣሕዲሩ ምህላዉ እዩ።

ብወገን ኤርትራ - ካብቲ ዘሎ ተነጽሎ ንምውጻእ ልዑል ምንቅስቓስ ይገበር ምህላው ብግልጺ ዝረኣ ዘሎ እዩ። ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣብዚ ቀረባ እዋን ናብ ኬንያን ሱዳንን ዝገበርዎ ምብጻሕ፣ ንሓለፍቲ ዝተፈላለዩ ኣካላት ውድብ ሕቡራት ሃገራት (UNDP፣ OCHA) ኣስመራ ከምዝበጽሑ ም - ኤርትራ ተለዊጣ እያ ዝብል መልእኽቲ ንምሕላፍ ዝግበር ምንቅስቓሳት፣ ኣቶ የማነ ገብርኣብ ኣብ ፓሪስ ዝፈጸምዎ ምብጻሕ ብኣብነት ክጥቀሱ ይኸእሉ። ሰበሰልጣን ኤርትራ ምስ ተቐጻጻሪ ጉጅለን ምስ ኣቡ-መንበር ኮሚቴ እገዳ (ኣምባሳደር ኮርያ)ን ኣብ ታሕሳስ 6/7 ኣብ ፓሪስ ዝገበርዎ ዝርርብ ኣካል ናይዚ ይመስል። እዚ ምንቅስቓሳትዚ፣ ምስ ማሕበረ-ሰብ ዓለም ናብ ዘለምም ርክብ ዝዓለመ እኳ እንተኾነ፣ ቀንዲ ዕላማኡ ግን ናይ እገዳ ጉዳይ ምዃኑን ዘጠራጥር ኣይኮነን። ብወገን ውድብ ሕቡራት ሃገራት እውን ካብ ናይ ቅድሚ ሕጂ ብዝተፈልየ መልክዕ - ብወገን ኤርትራ (እንተላይ ኣብ ፖለቲካ) ናይ ምትሕግጋዝ ድሌት ከምእተራእየ ዝገልጹ ሓበሬታታት ኣለዉ።

ብኣጠቓላሊ፣ ንእገዳ ብዝምልከት ዘሎ ኣሉታዊ ኣመለካኽታ - ብፍላይ ድማ ኣብ ከባቢ'ተን ኣብ ምልማዕ ዝርከባ ሃገራት፣ ምቹእ ሃዋሁው ከይፈጠረ ከምዘይተርፍ ምግማት ይከኣል። ኣብዚ ቀረባ እዋን ኣብ ጀነቫ

ኣብ ዝተገብረ ናይ ኤርትራ UPR፣ እታ ሃገር ዝረኸቡዎ ደገፍ ቀሊል ግምት ዝወሃቦ ኣይኮነን። ሽዑ ከም ኡጋንዳ ዝኣመሰሉ፡ ንኤርትራ ብምድጋፍ ዘስምዕዎ መደረ ኣተኩሮ ክወሃቦ ዝግባእዮ።

2. ንኢጋድ ብዝምልከት

ኣቐዲሙ ከምእተጠቐሰ፣ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ እገዳ ኣብ ምውሳኔን ምጥንኻርን (ካብ ሕብረት ኣፍሪቃ ክሳብ ባይቶ ጸጥታ ኣብ ዝነበረ መስርሕ) ኣብ ውሽጢ ኢጋድ ዝነበረ ሓድነት ወሳኒ ኮይኑ ጸኒሑ እዩ። እዚ ተፋሒቕ - እንተደኣ እቲ ጉዳይ ከም ናይ ኢትዮጵያን ኤርትራን ጉዳይ ጥራይ ጌርካ ተወሲዱ፣ ሃገራት ናብቲ ናይ ኤርትራ - “ምንጪ ኩሎም ሽግራት ናይ ዶብ ሽግር እዩ” ዝብል ኣሰልጥዊ (Narrative) ዝኾነ ኣበሃህላ ገጾም ክኸዱ ዝገብር ዕድል ሰፊሕ እዩ። ስለዚ፣ ኣብዚ ጉዳይ’ዚ ሓድነት ኢጋድ ንምድልዳል ብሕልፊ ምስ ጂቡቲን ኬንያን ብቐረባ ምስራሕ ኣማራጺ ዮብሉን። ሓድነት ኢጋድ ምድልዳል - ነዚ ድማ ብወገን ኤርትራ ብዛዕባ ዝግበር ዘሎ ኣዕናዊ ምንቅስቃሳት ቅኑዕ መረዳእታ ከምዝህሉ ኣብ ምግባር፡ ትካላት ጸጥታን ድሕነትን ኢትዮጵያ ብሓባር ክሰርሑ ጽቡቕ እዩ።

3. ንተቐጻጸሪ ጉጅለ ብዝምልከት

ኣቐዲሙ ከምእተጠቐሰ፣ እቶም ብተቐጻጸሪ ጉጅለ ዝቐርቡ ዝነበሩ ጸብጻባት፣ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተነብሩ እገዳታት ከሪሮም ንክቐጽሉ ወሳኒ ተራ ነይሩዎም እዩ። ኮይኑ ግን፣ ናይ ሓምሌ 2013 ጸብጻብ ተቐጻጸሪ ጉጅለ ኣብ ዝቐረበሉ፣ ካብ ዝተፈለለዩ ወገናት - ብሕልፊ ካብ ኤርትራ ተሪር ተቐውሞ ገጢዎም እዩ። እቲ ጉጅለ ብተደጋጋሚ ኣብ ዝዘርግሑም ጸብጻባት፣ መንግስቲ ሶማሊ ኣብ ብልሽውና ከምእተሸመን ኣባላት ሰራዊት ኬንያ ኣብ ኪስማዮ ኣብ ንግዲ ፍሓም ብሰፊሑ ከምእተዋፈሩን ምግላጹ ይዝከር። በዚ ድማ፡ መንግስቲ ሶማሊ፡ መራሒ ናይቲ ጉጅለ ክእለ (ክለዓል) ዝሓትት ደብዳቤ ናብ ዋና ጸሓፊ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ልኢኹ እዩ። ብወገን ኬንያ እውን ተመሳሳሊ ተቐውሞን ደብዳቤን ናይ (Persona non Grata) መፈራርሒ ምቕራቡ ይፍለጥ። ምስዚ ብዝተኣሳሰር፣ ሓደ ብዜግነት እንግሊዛዊ - ብትውልዲ ድማ ናይጀርያዊ ዝኾነ ኣባል ናይቲ ጉጅለ ናብ ናይሮቢ ከይሓቱ ዝተኸልከለ ክኸውን ከሎ፣ መንግስቲ ኬንያ ብውድብ ሕቡራት ሃገራት ንዝቐረበሉ ናይ ቪዛ ሕቶ እምቢታ ሂብሉ እዩ።

እዚ ኩነታት’ዚ፣ ምስቲ ኤርትራ - እቲ ጉጅለ ካብ ሻርነት ሓራ (Neutral) ኣይኮነን እናበለት እትገስገሱ ኩነታት ተደሚሩ፣ ንተኣማንነት ናይቲ ጉጅለ ከይጎድኦ ስግኣት ኣሎ። እገዳ በቲ ባይቶ ዝህልዎ ደገፍ (ብሕልፊ ብተን ቀወምቲ ዘይኮና ኣባላት) ኣብ ጸብጻብ ናይቲ ጉጅለ ዝምርኮስ ብምጃኑ፣ ተኣማንነት ናይቲ ጉጅለ እንተደኣ ተተንኪፉ ኣብ ልዕሊ እገዳ ዘሎ ደገፍ ብኡ መጠን ከይጉዳእ ዘስግእ እዩ።

ከምዝፍለጥ - ናይቲ ተቐጻጸሪ ጉጅለ ውህደትን (Integrity) ተኣማንነት ንሱ ዘቐርቦም ጸብጻባትን ነቲ እገዳ ዓንዲ ሕቕኡ እዮም። ኣብዚ ግዜ’ዚ (ንሶማሊን ኬንያን ሓዊስካ) ካብ ዝተፈለለዩ ወገናት ኣብ ልዕሊ’ቲ ጉጅለ ዝውርወር ዘሎ ወቐሳታት፡ ምስቲ ኤርትራ - እቲ ጉጅለ ናይ ኣመሪካን ኢትዮጵያን መሳርሒ እዩ

እናበለት እተካይዶ ወፍሪ ተደሚሩ ንተአማንነቱ ኣብ ሓደጋ ከየእትዎ ዘየስግእ ኣይኮነን። ናይቲ ተቐጻጻሪ ጉጅለ ከብሪ ከይጉዳእ እምበኣር፣ ምስቲ ጉጅለ ተቐራራብካ ምስራሕ፣ እቲ ጉጅለ ምስ መንግስታት ኬንያን ሶማልን ንዘለዎ ዘይምርድዳእ ንምፍታሕ ናይ ምርድዳእ ስርሓት ምክያድ ከድሊ እዩ። ኣብ ውሽጢ ኢጋድ እንፈጥሮ ምቅርራብን ናይ ሓባር ኣመለኻኽታን እውን፣ ነቲ ተቐጻጻሪ ጉጅለ ዝህቦ ደገፍ ከትርሮ ይኸእል እዩ።

4. ንኣባላት ባይቶ ጸጥታ ብዝምልከት

1. ንሓመሽቲአን ቀወምቲ ኣባላት ብዝምልከት፡-

ኣመሪካ

ኣመሪካ - ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተነብሩ ውሳኔታት እገዳ ቁጽሪ (1907/2009) ከምኡውን (2023/2011) ብተኸታታሊ ክሓልፉ ሓያል ምንቅስቃስ ገይራ እያ። ኣብዚ ጉዳይ'ዚ ኣብ እዋኑ ቀዋሚ ልኡኽ ኣመሪካ ኣብ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ዝነበረት ኣምባሳደር ሱዳን ራይስ - ነቶም ውሳኔታት ኣብ ምሕላፍን ባህርያቱ ኣጸቢቓ እትፈልጦ መንግስቲ ሻዕብያ ኣብ ከባቢና ዝፍጽሞ ሕማቕ ተግባራት ኣብ ምቅላዕን ዝፈጸሙዎ ኣስተዋጽኦ ኣዝዩ ልዑል'ዩ ክበሃል ይከኣል። መንግስቲ ኣመሪካ፣ ንኤርትራ ብዝምልከት ብዋና ጸሓፊ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ይኹን ብተቐጻጻሪ ጉጅለ ጸብጻባት ኣብ ዝቐርበሉ እዋን፣ ኤርትራ፣ ኣብ ሶማልን ኣብዚ ከባቢን ንእትፍጽሞ ኣዕናዊ ስርሓት ብምኹናን - ካብዚ እኮይ ተግባራት'ዚ ክትቁጠብ ብተደጋጋሚ ኣተሓሳሲቡ እዩ። ብተወሳኺ፣ ኤርትራ ካብ ምልምላምን ብስልቲ ደረጃ ካብ ምልዋጥን ሓሊፋ፣ ሓቐኛ (Genuine) ከምኡውን ዝጭበጥ ለውጢ ከምዘየምጽአት ብመንግስቲ ኣመሪካ ዝፍለጥ ምዃኑ፣ ካብ ሓደ ኣብ ኣዲስ ኣበባ ዝርከብ ዲፕሎማት ብተዘዋወሪ ንምርዳእ ክኢልና ኣለና።

ኣብዚ እዋን'ዚ ኣብ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ቀዋሚ ልኡኽ ኣመሪካ ኮይኖም ዘለዉ ኣምባሳደር ሳማንታ ፓወር፣ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ልክዕ ከም ኣምባሳደር ሱዳን ራይስ ተሪር መርገጺ ዘይክህልዎም ይኸእል እዩ ኢልካ ክግመት ዝከኣል እኳ እንተኾነ፣ ከም ወኪል መንግስቲ ኣመሪካ መጠን፣ ነታ ሃገር ብዝምልከት ዝተፈልየ ወይ ዝለዘበ መርገጺ ከሕዙ ይኸእሉ እዮም ክበሃል ግን ኣይከእልን። ኣብዚ ጉዳይ'ዚ ከም ሓደ እወታዊ ጎድኒ ዝረኣ - ኣምባሳደር ሱዳን ራይስ ናይ ፕረዚደንት ባራክ ኦባማ ኣማኻሪ ሃገራዊ ድሕነት ስለዝኾነት፣ ኣመሪካ ከም ሃገር ኣብ ልዕሊ ኤርትራ እትኸተሎ ፖሊሲ ኣብ ዝመጽእ ግዜ ክልወጥ ኢልካ ምሕሳብ የጸግም እዩ።

ኮይኑ ግን - ኤርትራ ካብ ቀረባ ግዜ ጀሚራ እትኸተሎ ዘላ ማሕበረሰብ ዓለም ናይ ምክሳብ ኣካዬዳ ብዕቱብ እንተደኣ ቀጺሉን ናይ ሓደ ሓደ ሃገራት (ቻይናን ሩሲያን) ቀልቢ እንተደኣ ስሒቡን ንቀወምቲ ኣባላት ባይቶ ጸጥታ ናይ ምግምማዕ ዕድል ክትረክብ ትኸእል እያ። ስለዝኾነ፣ ኣመሪካ ቦቲ ሒዛቶ ዘላ መርገጺ ንክትቅጽልን - ነቲ ውሳኔታት ግብራዊ ክትገብርን ምእንቲ - ኤርትራ ጭቡጥ ናይ ባህርይ ለውጢ

ከምዘየምጽአት ስርሐይ ኢልካ ምርዳእ፣ ካብ ጽላት ዕድና (Mine Sector) እትረኽቦ ኣታዊ ምቁጽጸር ምእንቲ ክከኣል፣ ክዳሎ ዝግብኦ መርሓ ሕንጻጻት (Due Diligence Guidelines) ተጻፊኡ ኣብ ግብሪ ክውዕል ምእማን ከድሊ እዩ።

እንግሊዝ

እንግሊዝ ባይቶ ጸጥታ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ንዘሕለፎም ክልተ ብይናት እገዳ ዝደገፈት ኮይና፣ ነታ ሃገር ኣብ ዝምልከት ምስ ኣመሪካ ተመሳሳሊ መርገጺ ከምዘለዎ ፍሉጥ እዩ። እንግሊዝ ነቲ ባይቶ ጸጥታ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዘሕለፎ ናይ ኣጽዋር እገዳ ተኸቲላ - The Export Control Order 2011 (SI 2011/1296) ዝበሃል ሕገ ዘውጽአት ክትከውን ከላ፣ በቲ ሕገ'ቲ - ኤውሮጳዊ ሕብረት ነቲ ባይቶ ጸጥታ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዘሕለፎ ናይ ኣጽዋር እገዳ ብመገዲ እንግሊዝ ከምዝፈጸሞ ንምግባር ምእንቲ ክከኣል እዩ።

ስለዝኾነ፣ እንግሊዝ ንውሳኔታት ባይቶ ጸጥታ ይኹን ንተቐጻጻሪ ጉጅለ እትህቦ ደገፍ ኣብ ሓጺር ግዜ ክቐየር'ዩ ኢልካ ምግማት ከምዘይከኣል፣ ኣብ ኒዮርክ ምስ ናይ እንግሊዝ ቀዋሚ ልኡኽ ዝተገብረ ዝርርብ ይሕብር። ብተወሳኺ፣ እቶም እገዳታት ጸኒዖም ክቐጽሉን ብኸምቲ ዝድለ ግብራውያን ክኾኑን፣ ከምኡ'ውን እቲ ነዊሕ ግዜ ወሲዱ ዘሎ ምጽፋፍ ናይ መርሓ ሕንጻጻት (Due Diligence Guidelines) ተወዲኡ ኣብ ስራሕ ከምዝውዕል ንምግባርን ኤርትራ ሓቀኛ ናይ ባህርይ ለውጢ ከምዘየምጽአት ንምርዳእን፣ ምስ እንግሊዝ ሓቢርካ ምስራሕ ከገድስ እዩ።

ፈረንሳ

ፈረንሳ፣ ባይቶ ጸጥታ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዘሕለፎም ክልተ ብይናት እገዳ ክጸድቁ ከለዉ፣ ምሉእ ደገፋ ከምዝሃበትሉ ይዝከር። ነዚ ናይ ፈረንሳ መርገጺ ቀንዲ ምኽንያቱ፣ እቲ ኤርትራ ኣብቲ ከባቢ እተካይዶ ዘላ ጸረ ሰላም ምንቅስቃሳትን ንጸረ ሰላም ሓይልታት እትህቦ ደገፍን እኳ እንተኾነ፣ እታ ሃገር ኣብ 2008 ዶብ ጂቡቲ ጥሒሳ ወራር ምፍጻማን ክሳብ ሕጂ ምሩኻት ወተሃደራት ዘይምምላሳን፣ ነቲ ኣብ መንጎ ክልቲኣን ሃገራት ዘሎ ርክብ ጽቡቕ ከምዘይከይድ ገይርዎ እዩ።

ብመሰረት'ቲ ኣብ መንጎ ቀዋሚ ኣባላት ባይቶ ጸጥታ ዘሎ ኣሰላልፋ፣ ኣብ ዝተፈለለዩ ኣህጉራዊ ናይ ጸጥታን ሰላምን ጉዳያት (እንተላይ ናይ ኤርትራ)፣ ኣመሪካ፣ እንግሊዝን ፈረንሳን ኣብ መብዛሕትኡ ተመሳሳሊ መርገጺ ከምዘለዉን ይፍለጥ። ክሳብ ሕጂ ብዘሎ ኩነታት እውን ፈረንሳ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ንዝተነብሩ እገዳታትን ነቲ ተቐጻጻሪ ጉጅለን ደገፋ ትህብ ከምዘላን ኣብ መጻኢ እውን ከምእትቐጽሉን፣ ኣብዚ ቀረባ እዋን ምስ ቀዋሚ ልኡኽ ፈረንሳ ኣብ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ዝተገብረ ዝርርብ ኣረጋጊጽዎ ኣሎ። ምድላው መርሓ ሕንጻጻት (Due Diligence Guidelines) ተጻፊኡ ኣብ ስራሕ ምእንቲ ክውዕል እምበኣር፣ ናይ ፈረንሳ ደገፍ ንምርካብ ምንቅስቃስ ኣገዳሲ እዩ።

ፈረረሽን ሩስያ

ሩስያ - ባይቶ ጸጥታ አብ ልዕሊ ኤርትራ ብይን 1907/2009 ኣብ ዘሕለፈሉ እዋን ደገፋ ዝሃበት ሃገር እኳ እንተኾነት፣ ኣብቲ ካልኣይ ብይን ናይ 2023/2011 ግን ናይ ድምጺ ዕቃብ ገይራ እያ። እዚ ጥራይ ዘይኮነ፣ ሩስያ፣ ምስ ደቡብ ኣፍሪቃን ቻይናን ብምዃን ንትሕዝቶ ናይቲ ውሳኔ ብምጅላሕ ሓይሊ ከምዘይህልዎ (water down) ገይራቶ እያ። እዚ መርገጺ ያብቲ ምስ ኢትዮጵያ ዘለዎ ርክብ ዝብገስ ኣይኮነን፣ እንተላይ ካልኣት ኣባል ሃገራት ናይቲ ባይቶ (ኣይቮሪኮስትን ሊብያን) ፍሉይ መርገጺ ወሲደን እየን። ኢትዮጵያ ብመንጽርቲ ምስ ሩስያ (ቀደምውን ምስ ሕብረት ሶቭየት) ዘለዎ ንዘበናት ዝቐጸለ ዝምድና፣ ባይቶ ጸጥታ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዘንበሮም እገዳታት ክለዓሉ ከምዘይትድግፍ ይግመት። ኮይኑ ግን፣ ቡቲ ሕጂ ኣብ መንጎ ኣባላት ናይቲ ባይቶ ዘሎ ናይ መን ልዕልና ሓዘ ውድድር፣ ብወገን P3 (ኣመሪካ፣ እንግሊዝን ፈረንሳይን) ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ተሪር መርገጺ ምስዝተሓዘፍ፣ እታ ሃገር እገዳታት ክለዓላ ጀሚራቶ ብዘላ ጎስጓስ ናይ ሩስያ እወታዊ ምላሽ እንተረኺባ፣ ኢትዮጵያ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተነበሩ እገዳታት ብትኽክል ክትግበሩን ዝያዳ ክኸሩን ሓሲባቶ ዘላ ዲፕሎማሲያዊ ምንቅስቃስ ፈተነ ክገጥሞ ይኸእል እዩ።

ኮይኑ ግን፣ ኣብዚ ቀረባ እዋን ኣብ ኒዮርክ ዝርከብ ልኡኽና ኣብኡ ንዝርከብ ናይ ሩስያ ኣምባሳደር ረኺቡ ኣብ ዘዘራረበሉ ኣጋጣሚ፣ ሃገሩ ንኢትዮጵያ ክትድግፍ ድሉውቲ ምዃና፣ ኢትዮጵያ ምስ ኤርትራ ከምዘየወዳድርዎ፣ ርክብ ክልቲኣን ሃገራት ብዝሓየለ መልክዑ ንምቕጻል፣ ሩስያ ኩሉ ግዜ ድሉውቲ ምዃና ገሊጽሉ ኣሎ። ስለዝኾነ፣ ነዚ ዝያዳ ንምድራዕ፣ ኤርትራ ሓቀኛ ናይ ባህርይ ለውጢ ከምዘየምጸእት ምጎስጓስ - ባይቶ ጸጥታ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዘንበሮ እገዳታት ከምቲ ዝድለ ክትግበርን ዝያዳ ከራሩ ክቐጽልን ኣብ ምግባር፣ ከምኡውን እቲ ግዜ ወሲዶ ዘሎ Due Diligence Guidelines ኣብ ዝቐልጠፈ ተጻፊ ኣብ ስራሕ ክውዕል ምእንቲ፣ ሩስያ ደገፋ ክትህብ ኣጥቢቐካ ምዝኸኸር ኣገዳሲ እዩ።

ቻይና

ቻይና፣ ብመትከል፣ ኣብ ልዕሊ ሃገራት ዝኾነ ዓይነት እገዳ ክመሓላለፍ የብሉን ዝብል መርገጺ ከም እትኸተል ዝፍለጥዩ። እዚ ከምዚ ዓይነት ምስ ቻርተራት ወድብ ሕቡራት ሃገራት ዘይሳነን ካብ ሓንቲ ኣባል ባይቶ ጸጥታ ዝኾነት ሃገር ዘይትጽበዮን መርገጺ፣ ንኤርትራ ጠቐምዎዩ። ነዚ ዘረጋግጽ ድማ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ክልተ ውሳኔታት እገዳ (1907 ን 2023) ክመሓላለፍ ከሎ ቻይና ዕቃብታት ምርኣያን ምስ ሩስያ ብምዃን እቲ ካልኣይ ውሳኔ ንክጅላሕ (water down ንክኸውን) ተሪር መርገጺ ምሓዘንዩ።

እዚ መርገጺ ቻይና ብመንጽር መትከል (principle) ጥራይ ክርእ የብሉን። ከም ዝፍለጥ ቻይና ምስ ኤርትራ ቁጠባውን ካልእን ርክባት ዘለዎ ብምዃን ንኤርትራ ከተቐይማ ኣይትደልንዮ። ብኸልእ መዳይ፡ ኣብ መንጎ ቀወምቲ ኣባላት ባይቶ ጸጥታ ዘሎ ምክፍፋልን ላዕሊዎይ ኢድ ንምሓዝ ዝግበር ጸዕርን ከም በዓል ኤርትራ ንዝኣመሰላ ዘይሕጋውያን ሃገራት ጠቐምዎንዮ። ነዚ መረጋገጺ ዝኸውን ድማ፡ ኣብ ርእሲ'ቲ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ጭብጢታት፡ ምንቅስቃስ ፖለቲካውን ወተሃደራውን መራሕቲ ኤርትራ ምእጋድን፡ ኣብታ ሃገር ወፍሪ ንዝካይዳ ኩባንያታት ብዝምልከት ፋይናንሳዊ ምቁጽጻርን ምክትታልን ምግባርን ኣብ ዝብል ሓሳብ፡ ቻይና ብተደጋጋሚ ተቐውሞ ምርኣዮዮ። ዋላ'ኳ ቻይና እዚ ኣካይዳ'ዚ ነቲ ህዝቢ ዝጎድእ'ዩ ዝብል ምክንያት እንተሃበት ነቲ ጉዳይ ክንዮ'ዚ ምርኣዮ ግቡእን ጠቓምንዮ።

ክንዲ ዝኾነ፡ ኤርትራ እቲ እገዳታት ንኸለዓል ዝጀመረቶ ጸዕሪ ብወገን ቻይና ተቐባልነት ንኸይረከብ፡ ኤርትራ ከምዘይተለወጠት፡ ከምኡ'ውን ጉዳይ እገዳ ጉዳይ ኢትዮጵያን ኤርትራን ጥራይ ከምዘይኮነ፡ ኣዕናዊ ፖሊሲ ኤርትራ ምስ ጉዳይ ዶብ ፈጸሙ ዘራኸብ ከምዘይብሉ ጸቕጥካ ምርዳእ ከድሊ እዩ።

II. ኣብ 2014 ኣባል ባይቶ ጸጥታ ንዝኾነ ሃገራት ብዝምልከት

ናይጀርያ

ናይጀርያ፡ መንግስቲ ኤርትራ፡ ሰላም ሃገራት ቀርኒ ኣፍሪቃ ንምዝራግ ብዝኸተሎ ፖሊሲ ምክንያት፡ ባይቶ ጸጥታ ንካልኣይ ግዜ ውሳኔ ቁጠባዊ እገዳ (2023/2011) ኣብ ዘመሓላለፎ እዋን ምስ ጋቦን ብምዃን co-sponsor ብምግባር ከም ኣባል ናይቲ ባይቶ መጠን ልዑል ተራ ተጻዊታ'ዮ። ከምዝዝከር ባይቶ ጸጥታ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ እገዳ ከመሓላልፍ ከሎ ሊብያ ነቲ ናይ መጀመርታ ውሳኔ ክትቃወም ከላ፡ ደቡብ ኣፍሪቃ ድማ ካልኣይ ውሳኔ ከመሓላልፍ ከሎ ዋላ'ኳ ኣብ መወዳእታ እንተደገፈት ጸገም ፈጠራ ነይራ እዮ።

ሃገርና ምስ ናይጀርያ ኣብ ሕብረት ኣፍሪቃን ኣብ ዝተፈላለዩ መድረኻትን ተቐራሪባ ኣብ ምስራሕ ትርከብ። እታ ሃገር ብመገዲ ሪጂናል መካኒዝም ምዕራብ ኣፍሪቃ (ECOMOG) ብሓፈሻ፡ ኣብቲ ዞባ ሰላምን ጸጥታን ኣብ ምርግጋጽ ድማ ብፍላይ፡ መሪሕ ተራ ሒዞ ትነጥፍ ዘላ ኮይና፡ ኣብ ዳርፉር ዓቃብ ሰላም፡ ከምኡ ድማ ኣብ ሶማሊ ዉሑድ ቁጽሪ ዘለዎ ሓይሊ ፖሊስ ኣዋፊራ ዘላ እዮ።

ሃገርና፡ እቶም ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተመሓላለፉ ብይናት እገዳ፡ ግብራውነቶም ንምርግጋጽን ዝያዳ ከሪሮም ንክቐጽሉን ኣብ እትገብሮ ጸዕሪ፡ ናይጀርያ ብዝሓሸ ኩነታት ክትተሓባበርን መርገጺና ክትድግፍን እንጽብዮ ኮይኑ፡ ምስታ ሃገር ብመገዲ'ቲ ኣብ ኒውዮርክ ዝርከብ ኤምባሲና ዝያዳ ተቐራሪብካ ምስራሕ ኣገዳሲ'ዩ።

ጫድ

ጫድ ካብ ዝሓለፈ ቀረባ ግዜ ጀመራ፡ ኣብ ማሊን ሪፓብሊክ ማእከላይ ኣፍሪቃን ጉሉሕ ተራ ትጻወት ዘላ ሃገርያ። ብእትጻወቶ ዘላ ጉሉሕ ተራ ድማ፡ ክትፍለጥ ጀመራ ኣላ። እታ ሃገር ንኣባልነት ባይቶ ጸጥታ ካብ እትምረጽ ንደሓር፡ ነቲ ኣብ ኒውዮርክ ዝርከብ ልኡኻ ብሓይሊ ሰብ ናይ ምድልዳልን ቅድሚ ሕጂ ኣብ ኣዲስ-አበባ ዘገልገለ ኣምባሳደራ ናይ ምምዳብ ስራሓትን ስለዝገመመት፡ ምስ ናይጀርያን ርዋንዳን ብምጃን ኣብቲ ባይቶ ዝሓሸ ምንቅስቓስ ከተርኢ ትጽቢት ይግበረላ።

ጫድ ንተቐናቐንቲ ሪፓብሊክ ማእከላይ ኣፍሪቃ (Seleka) ደገፍ ከምእትህብ ብማዕከናት ዜና ዓለም ብተደጋጋሚ ዝተነግረ ክኸውን ከሎ፡ እቶም ተቐናቐንቲ ኣብ ማዝያ 2013 ኣብ ቤተ-መንግስቲ እንጃሜና ኣብ ዘካየዱ ናይ መወዳእታ መጥቓዕቲ ካብ ኤርትራ ዝተዓደገ ኣጽዋር ከምእተጠቐሙ ተገሊጹ ነይሩ። ኣቐድም ኣቢሉ እውን፡ ፕረዚደንት ኤርትራ ብ12 ጥሪ 2011 ኣብ ዝተጸንበለ በዓል ነጻነት ጫድ ተሳቲፉ ነይሩ እዩ። ይኹንምበር፡ ጫድ ካብዚ ተበጊሳ፡ ኤርትራ፡ ባይቶ ጸጥታ ኣብ ልዕሊ ዘንበሮ እገዳ ንክልዓለላ እተካይዶ ጻዕሪ ምሉእ ደገፋ ክትህብ'ያ ምባል ኣጸጋሚ'ዩ። ብወገንና ንሪኮመንዴሽናት ኢጋድን ሕብረት ኣፍሪቃን መሰረት ብምግባር፡ ንጫድ ጭቡጥ ባህርያት ኤርትራ ናይ ምግላጽ፡ ከምኡ ድማ እቲ እገዳታት ዝያዳ ሓዱሉ ክቕጽል ከምዘለዎ ናይ ምእማና ስራሓት ከነሰላስል ኣለና።

ኣብ ባይቶ ጸጥታ ናይ ሓንቲ ኣፍሪቃዊት ሃገር ደገፍ ምርካብ ንኤርትራ ዓቢ ዕድል ክኸውን ከሎ፡ ንመስርሕቲ እገዳ ዓቢ ሃሰያዩ። ክንዲ ዝኸነ፡ ኣብቲ ቀንዲ ቤትጽሕፈት'ውን ብመንገዲ ናይ ኒዮርክ ኣምባሳደርና ኣብ ልዕሊ ጫድ ኣድህቦ ጌርካ ምንቅስቓስ ኣገዳሲ'ዩ።

ልትዌንያ

ልትዌንያ ኣባል ባይቶ ጸጥታ ክትከውን ፋልማያዩ። ልትዌንያ ምስ ኣመሪካ ጽቡቕ ርክብ ዘለዎ ሃገር ክትከውን ከላ፡ ከም ኣባል ሕብረት ኣውሮጳ መጠን ንመትከላት ናይቲ ሕብረት ክትከተል ትርጉም። እዚ ናይ ወጻኢ ፖሊሲ ኣብ ኤርትራ ዝተመሓላለፈ እገዳታት ብዝግባእ ግብራዊ ንክኸውንን ብዝያዳ ሓዱሉ ንክቕጽልን ኣብ እነካይዶ ጻዕሪ ሓጋዚ ክኸውን ከምዝኸእል ይእመት።

ብ26 ሕዳር 2013 ምክትል ሚኒስትር ጉዳያት ወጻኢ ልትዌንያ ምስ ኣምባሳደር ብርሃነ ገብረክርስቶስ ተራኪቦም ኣብ ዘካየዱ ዘተ፡ ልትዌንያ ምስ ኢትዮጵያ ዘለዎ ዲፕሎማሲያዊ ርክብ ንምሕያል ጽኑዕ ድሌት ከምዘለዎ ገሊጾም'ዮም። ካብዚ ብምብጋስ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተመሓላለፈ እገዳታት ንክትግበርን ዝያዳ ሓዱሉ ንክቕጽልን ኣብ እነካይዶ ጻዕሪ፡ እታ ሃገር ዋላ'ኳ ኣዝያ ሓያል ደጋፊት እንተዘይኮነት ንሃገርና ዝሃሲ ተግባር ክትፍጽም ትኸእል'ያ ኢልካ ምሕሳብ ኣይክኣልን።

ስለዝኾነ ኣብ ቀጻሊ፡ ንልትዌንያ ብምቕራብን ንሓቀኛ ባህርይ ኤርትራ ብምርዳእን እቲ እገዳታት ብዝግባእ ንኸትግበርን ንመጻኢ ድማ ዝያዳ ሓዲሱ ንኸቐጽልን ኣብቲ ጉዳይ ዝግባእ መረዳእታ ከምትጭብጥ ምግባር ኣገዳሲ'ዩ።

ቺለ

ኣብ ዝሓለፉ ዓመታት ብዝተራእየ ኣንፈት (trend)፡ ካብ ሃገራት ላቲን ኣመሪካ ኣባላት ባይቶ ጸጥታ ዝነበራ ሃገራት መብዛሕትኣን ምስ ሃገራት ምዕራብ ተገራጫዊ ክበሃል ዝኸእል መርገጺ'የን ክኸተላ ተራእየን። ብካልእ መዳይ ካብቲ ዞባ ናብ ባይቶ ጸጥታ ዝተጸንበራ ሃገራት ማለት (ጓቲማላ፡ ኮሎምቢያን ኣርጀንቲናን) ንኣፍሪቃ ኣብ ዝምልከት ጉዳያት ንጡፍ ሱታፌ ኣይጸንሐንን። ሃገራት ላቲን ኣመሪካ ኣብ ባይቶ ጸጥታ ብኣባልነት ኣብ ዝጸንሓሉ ግዜ፡ ኣድህቦኣን ዝያዳ ኣብ ጉዳያት ናይቲ ዝውክልኦ ዞባ ከምዝኾነ ምርዳእ ተኸኢሉ'ሎ።

ቺለ ቅድሚ ዓሰርተ ዓመታት፡ ካብ 2002 ክሳብ 2004 ኣብ ዝነበረ እዋን ኣባል ባይቶ ጸጥታ ነይራ እያ። ኣብቲ እዋንቲ ኣብ ጉዳያት ናይቲ ባይቶ ብፍላይ ድማ ንኣፍሪቃ ኣብ ዝምልከት ጉዳያት ትርጉም ዘለዎ ተሳትፎ ነይርዎ ክበሃል ኣይከኣልን። ይኹንምበር፡ ኣብቲ ባይቶ ኣብ ዝጸንሓትሉ እዋናት፡ ብዛዕባ ጉዳይ ኤርትራን ኢትዮጵያን ኣጀንዳ ዘተ ኪካየድ እንከሎ፡ እቲ ኩነታት ብመንጽር ዓለምለኻዊ ሕጊ ክርእ ከሎ፡ ኤርትራ ዝሓሸ ምኽንያት (cause) ከምዘለዎ ዝገለጸትሉ እዋን ነይሩ። ብኸልእ ወገን ካብ ዝሓለፈ ቀረባ እዋን ንደሓር ቺለ ምስ ኢትዮጵያ ንምቅርራብ ድልየት ዘርኣየት ክትከውን ከላ፡ እዚ ከኣ፡ ሃገርና ቤትጽሕፈት ሕብረት ኣፍሪቃ ዝርከበላ ሃገር ስለዝኾነትን ቺለ ድማ ቤትጽሕፈት ውድብ ሃገራት ላቲን ኣመሪካ ኣብ ርእሰ-ከተማኣ ስለዝርከብ፡ እዚ ምምስሳል'ዚ ኣብ መንጎ ክልቲኣን ሃገራት ዝሓሸ ርክብ ንኸህሉ ምኽንያት ክኸውን ከምዝኸእል ብምሕሳብ እዩ።

ቺለ፡ ኣብ ባይቶ ጸጥታ ብእዋናዊ ኣባልነታ ጸግዒ ኤርትራ ሓዛ ንረብሓ ኢትዮጵያ ዝሃሲ መርገጺ ክትሕዝ ትኸእል'ያ ኢልካ ምሉእ ብምሉእ ምግማት ኣይከኣልን። ኣብ ዝሓለፈ ቀረባ እዋን ምስ ቀዋሚ ልኡኽ ቺለ ኣብ ኒዮርክ ኣብ ዝተገብረ ዘተ፡ ነዚ ምርግጋጽ ተኸኢሉ ኣሎ። ብወገን ሃገርና ናይ ቀረባ engagement ፈጠርካ ቺለ መርገጺና ከምትፈልጦ ምግባርን ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተመሓላለፈ እገዳታት ግብራውነቱ ክረጋገጽን ዝያዳ ከሪሩ ክቐጽልን ከምዘለዎ ከነረድኣ ኣገዳሲ'ዩ።

ዮርዳኖስ

ዮርዳኖስ ቅያር ኣባል ባይቶ ጸጥታ ዝኾነት፡ ስዑዲ-ዓረብ ንኣባልነት ድሕሪ ምምራጻ ስለዘንሰሓበት (with drew) እዩ። ዮርዳኖስ ምስ ኤርትራ ዘለዎ ዝምድና ንምድልዳል ብ30 ሕዳር 2013 ኣብ የመን ዝርከብ ኣምባሳደራ ሚስተር ሱሌማን ጉዌይሪ (Mr. Suleiman Ghweiri) ኣብ ኤርትራ ተንቀሳቓሲ ኣምባሳደር

ወ-ሽግግ ወ-ታሪክ ስነ-ምግባር

(non resident ambassador) ገደራ መዘዛቶ። ዝምድና ክልቲኦን ሃገራት ዝድልድለሉ መዳያት ድማ ጥዕናን ትምህርትን ከምዝኾነ ንምፍላጥ ተኻኢሉ።

ዮርዳኖስ ናይ ጥሪ 2014፡ ፕሪዚደንት ባይቶ ጸጥታ እያ ነይራ። ኣብ ውሽጢ'ቲ ወርሒ፡ ኣብ ጉዳያት ማእከላይ ምብራቕ፡ ሶርያን የመንን ክፉት ኣኼባ (open sessions) ኣዳልዮ ብኣብመንበርነት መራሓያ። እዚ፡ ዮርዳኖስ ኣድህቦ እትገብረሉ ዓለምለኽ ጉዳያት እንታይ ከምዝኾነ ዘመልከት ኮይኑ፡ ንኤርትራ ብዝምልከት ተንቀሳቓሲ ኣምባሳደር (non resident ambassador) ምምዛዛ ምስታ ሃገር ዘለዋ ዝምድና ንምድልዳል ከምዝወሰነት ዝእምትዮ።

ስለዝኾነ ብወገንና ንዮርዳኖስ ብምቕራብ፡ ነቲ ኤርትራ ኣብ ዞባና እተካይዶ ኣዕናዊ ተልእኾ ከምዘየቋረጸቶ ብምሕባር፡ ብባይቶ ጸጥታ ዝተነብረ ውሳኔታት እገዳ ተፈጻምነቱ ብዝግባእ ከረጋገጽን ዝያዳ ሓዱሉ ክቕጽልን መረዳኢታ ከምዝህሉ ምግባር ኣገዳሲ ይኸውን።

III. ኣብ ባይቶ ጸጥታ ብኣባልነት ንኣደ ዓመት ዝጸንሐ ሃገራት ብዝምልከት

ርዋንዳ፡ ደቡብ ኮርያ፡ ኣርጀንቲና፡ ሉክሰምበርግን ኣውስትራልያን ኣብ ባይቶ ጸጥታ ከም ተወሳኺ ቅያር ኣባላት ኮይነን ንኣደ ዓመት (2014) ክጸንሑዮን። ኣብ ኒዮርክ ዘሎ ኤምባሲና ኣብዚ ቀረባ ግዜ ንወከልቲ ናይተን ሃገራት ኣመልኪቱ ኣብ ዝሃቦ ርእይቶ፡ መብዛሕትኡ ግዜ ደቡብ ኮርያን ኣውስትራልያን ምስ ናይ ኣመሪካ ዝመሳሰል መርገጺ ከምዘለወን፡ ብኣንጻሩ ኣርጀንቲናን ሉክሰምበርግን ትርጉም ዘለዎ ኣስተዋጽኦ ኮነ ተሳትፎ ከምዘይብለን እዩ ገሊጹ። ርዋንዳውን ምስ ልኡኽና፡ ብዝተፈላለዩ ደረጃ፡ ኣብ ሓያሎ ጉዳያት ዘተ እንተካየዱትኳ ንኤርትራ ብዝምልከት ቅርብቲ (forthcoming) ብምዃን ዝረብሕ ሓበሬታ ክትህብ ከምዘይከኣለት እዩ ዝገልጽ። እቲ ጉዳይ ከምዚ ኮይኑ እናሃለወ ናይ ኒዮርክ ኤምባሲና ነተን ሃገራት ኣመልኪቱ ቀዳማይ ኢድ (first-hand) ሓበሬታ ስለዘለዎ፡ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተመሓላለፈ ውሳኔታት-እገዳ ብዝግባእ ክትግበርን ዝይዳ ክኸርርን ኣብ እንገብሮ ዘለና ጻዕሪ፡ ምስቲ ኤምባሲ ብምምይያጥ ንጥፈታት ምክያድ ኣገዳሲ ይኸውን።

4 መደምደምታ

ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተመሓላለፈ ውሳኔታት እገዳ ኣብ ጸገም ወዲቐ ኣሎ ዝበሃልኳ እንተዘይኮነ፡ ኣብ በዳሂ ኩነታት ከምዘሎ ዝሕብሩ ሓያሎ ምልክታት ኣለዉ። ርግጽ እዩ፡ እቲ እገዳ ብቐሊሉ ክልዓል ዝኸእል ኣይኮነን። ዘይሩ ዘይሩ ነቲ ርሳስ (Pen) ሓዛቶ ዘላ ሃገር ኣመሪካ መርገጺ ክሳብ ዘይቀየረት፡ እቲ ዝተመሓላለፈ ውሳኔ እገዳ ክለዓል ይኸእልዮ ኢልካ ኣይሕሰብን። ይኹንምበር፡ እቲ ጉዳይ ጓህማም (ስኒ ዘይብሉ) ኪኸውንን ብብቐሩብ እናተሸርሸረ ኪኸይድን ዘሎ ዕድል ዕጽው ኣይኮነን። ነዚ ኩነታት'ዚ ንምግታእ ድማዮ፡ ብወገንና ልዑል ዲፕሎማሲያዊ ንጥፈታት ከነካይድ ዝግብኣና። ናይዚ መዘኸኸሪ ቀንዲ ዕላማውን ንሱዮ። ኣብ ባይታ ብወገን ኤርትራ ዝግበር ምንቅስቃሳት ከይተቐየረ፡ ኤርትራ ብሸፈጥ ጥራይ

ነቲ ኣብ ልዕሊኡ ዝተመሓላለፈ ውሳኔ እገዳ ጓህማም ንምግባሩ እተካይዶ ዘላ ሓደገኛ ምንቅስቃስ፡ እንተተዓዊታትሉ ሳዕቤኑ ከቢድ ክኸውን ይኸእል። እቲ እገዳ፡ ብመጠኑ እውን እንተኾነ ንኤርትራ ከምእትጓነ (marginalize) ኣብ ምግባር ከምዝሓገዘ ብዙሕ ሕቶ ዘድልዮ ኣይኮነን። ከምኡ ክንዲ ዝኾነዮ ድማ ብወገን ኤርትራ ዝለዓለ ዲፕሎማሲያዊ ንጥፈታት ዝካየድ ዘሎ። ናትና ብድሆ (challenge) ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝካየድ ምንቅስቃሳት፡ ናይ ኢትዮጵያ ዘይኮነ ናይ ኢጋድ ከምዝኾነ ጸቕጥካ ኣብ ምግላጽዮ። እዚ ቀዳምነት ዝወሃቦ ሸቶ ኮይኑ፡ ክንረባረበሉ ይግባእ።